

Zero Waste Europe (idea Zera Odpadów dla Europy) została utworzona żeby umożliwić społecznościom przemyślenie ich podejścia do surowców. W coraz większej liczbie regionów, stowarzyszenia obywateli, biznes i władze lokalne podejmują istotne działania w kierunku wyeliminowanie odpadów z naszego społeczeństwa.

PRZYPADEK

#3

Listopad 2014

VRHNIKA

Słoweńscy pionierzy

W kraju, który do 2001 roku nie miał krajowych celów selektywnej zbiórki odpadów, przypadek małej gminy Vrhnika w Słowenii pokazuje jak społeczeństwo może w krótkim czasie dokonać kroku w kierunku Zero Odpadów. Jak ten mały obszar przeszedł od składowania wszystkich odpadów do recyklingu większości odpadów komunalnych w ciągu 20 lat?

Bez tradycji recyklingu, którą chwaliło się wiele narodów zachodnioeuropejskich, obszar ten, zamieszany przez 18.000 mieszkańców, przeskoczył wskaźniki recyklingu wielu lepiej wdrożonych programów w Europie, osiągając 76,17% selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (MSW) i mając na celu osiągnięcie 82% w ciągu najbliższych 5 lat.

Pomimo krajowej strategii koncentrującej się na spalaniu odpadów jako zastępstwa podporządkowania kraju od składowania, oraz wskaźnika segregacji odpadów na poziomie 42%, ruchy sprzeciwiające się budowie spalarni rozkwitły i wsparcie dla Zero Odpadów rośnie. Organizacja pozarządowa działająca w Lublianie „Ekolodzy Bez Granic” koordynuje wysiłki na terenie kraju i wspiera transformację gminy Vrhnika w gminę „Zero Odpadów”.

Jak ten mały obszar zdołał przejść od składowania wszystkiego do recyklingu większości odpadów komunalnych w ciągu 20 lat?

Pierwsze kroki

W 1994 roku miejskie składowisko odpadów zbliżało się do wyczerpania swojej pojemności. Koszty rosły szybko, odzwierciedlając zmniejszającą się pojemność. Władze lokalne poszukiwały nowych rozwiązań. Dwaj pracownicy publicznego organu zarządzającego odpadami, KPV (Komunalno Podjetje Vrhnika), rozpoczęli przekonywać miasto, że rozwiązaniem jest segregacja odpadów, nawet jeśli nikt w Słowenii nie myślał dotąd o tym i nie było jeszcze jakichkolwiek celów krajowych dla selektywnej zbiórki.

Mimo, że była to droższa opcja w tamtym czasie, nie ma wątpliwości, że w ciągu minionych lat droga ku Zero Odpadów przyniosła gminie oszczędności. Po roku 2004, opłaty składowiskowe w Słowenii gwałtownie wzrosły do 130 euro za tonę. Od 2006 roku, koszt składowania odpadów resztkowych w Vrhnika obniżył się więcej niż o połowę dzięki efektywności selektywnej zbiórki.

Tak więc, gdy miasto zdecydowało się w 1994 roku na model zbiórki selektywnej, pierwszym krokiem było utworzenie niezbędnej logistyki i ram prawnych dla tego nowego typu gospodarki odpadami. Początkowo działania koncentrowały się na selektywnej zbiórce odpadów nadających się do odzysku (szkło, papier i tektura, opakowania z tworzywa sztucznego i metalu), odpadów resztkowych, organicznych oraz odpadów niebezpiecznych i wielkogabarytowych, a także odpadów budowlanych i rozbiórkowych.

Nadające się do recyklingu odpady komunalne zbierano w tak zwanych "Eko-wyspach" na ulicach, gdzie mieszkańcy mogli przynieść szkło, papier, tekturę i inne opakowania. Odpady resztkowe i organiczne były zbierane selektywnie u źródła („od drzwi do drzwi”). W 2002 KPV rozpoczął kampanię o nazwie KOKO, w której zachęcano mieszkańców do przynoszenia posegregowanych surowców wtórnych nadających do recyklingu bezpośrednio do centrum odbioru, gdzie odpady są ważone i mieszkańcy nagradzani punktami, które wpływają na obniżenie ich miesięcznych rachunków za odbiór odpadów. Ten program, nazywany „płać za tyle ile wyrzucasz” (PAYT), był pierwszym tego rodzaju w Słowenii, dzięki któremu zbiera się obecnie około 30 ton odpadów rocznie co odciąża służby selektywnej zbiórki.

- **Liczba ludności w gminie Vrhnika: 18.000**
- **Ilość odpadów resztkowych w spadła z 201 kg/mieszkańca do 80kg/mieszkańca w 2013 roku.**

Ilość wytwarzanych odpadów ciągle spada

W ciągu ostatnich kilku lat, ilości zbieranych niebezpiecznych odpadów komunalnych spadały, częściowo z powodu zlikwidowania przez mieszkańców starych zapasów, a częściowo w wyniku tego, że została wprowadzona rozszerzona odpowiedzialność producenta w zakresie pewnych strumieni odpadów takich jak baterie i akumulatory. Od 2000 roku, mieszkańcy mogą również oddawać odpady niebezpieczne. Specjalnie wyposażone pojazdy zatrzymują się w wyznaczonych miejscach na terenie gminy w półrocznych interwałach aby odebrać posortowane odpady niebezpieczne. Ogólnie, liczba osób biorących udział w kampaniach dotyczących odpadów niebezpiecznych wzrosła, podczas gdy waga zebranych odpadów spadła.

Ilość odpadów resztkowych również zmniejszyła się przez lata. Na początkowym etapie były zbierane w systemie „od drzwi do drzwi” raz w tygodniu. Dzięki

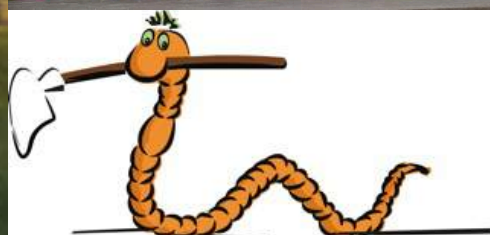
jednoczesnemu prowadzeniu kampanii podnoszących świadomość KPV zmniejszył częstotliwość ich odbierania do dwóch razy w miesiącu w 2011 roku a w 2013 roku już tylko jeden raz w miesiącu. **Zaczynając od 201 kg odpadów resztkowych na mieszkańca w 2004 roku, dzięki wspólnym działaniom udało się zmniejszyć tę ilość do 80 kg na mieszkańca w 2013 r.**

KPV oferował również mieszkańcom wybór pomiędzy zbieraniem odpadów organicznych w systemie „od drzwi do drzwi” lub dostarczeniem domowych zestawów do kompostowania. Po publicznej kampanii (z udziałem dżdżownicy maskotki!) zachęcającej do selektywnej zbiórki, zbierana ilość znacznie wzrosła. W 2011 KPV rozpoczął kampanię promującą domowe kompostowanie, metodę, która w najbliższych latach doprowadzi do zmniejszenia ogólnej ilości generowanych odpadów.

Odpady wielkogabarytowe zbierane są dwoma metodami mieszkańcy mogą przynieść je bezpośrednio do centrum odbioru KPV, lub poprosić KPV o odebranie ich z domu. Wszystkie odpady gabarytowe są demontowane i większość materiałów jest przekazywana do recyklingu.

Współpraca ze społecznością lokalną

KPV opiera swoją działalność wokół skoordynowanej kampanii podnoszenia świadomości, począwszy od najmłodszych obywateli gminy Vrhnika - młodzieży szkolnej. Uznano to za punkt wyjścia każdej zmiany zachowań i postaw obywateli. Szkoły zostały wyposażone w kosze i obniżono im opłaty za zbiórkę odpadów u źródła. Biorąc pod uwagę oszczędności jakie przynosi system, wszystkie szkoły i żłobki w gminie działają obecnie w systemie selektywnej zbiórki odpadów u

źródła. KPV organizował w szkołach imprezy tematyczne o odpadach, takie jak pokaz mody z odpadów, zorganizowane wycieczki do punktu skupu oraz ukierunkowywał na zbieranie określonych rodzajów odpadów w szkołach.

Firma prowadzi również zajęcia edukacyjne skierowane do 5 różnych grup wiekowych, od przedszkolaków do studentów. W tych wykładach uczestniczy rocznie 1500 dzieci i młodzieży z całej Słowenii, co w kraju o zaledwie 2 milionowej populacji jest imponującą liczbą. W 2006 roku KPV współfinansował kurs dla szkół podstawowych, w którym uwzględniono specyficzne szkolenie nauczycieli i specjalne materiały edukacyjne. Kurs wykorzystał wielodyscyplinarne podejście do nauczania z zakresu zagadnień ochrony środowiska, w tym odpadów, a równocześnie wykorzystywał umiejętności pedagogiczne nauczycieli w dotarciu do dzieci i ich rodziców.

Bazując na tym sukcesie, KPV podjął współpracę z przedsiębiorstwami. Doprowadziło to do opracowania specjalnych kontraktów dla biznesu na zarządzanie odpadami, w tym konsultacje na temat sposobu uzyskania oszczędności poprzez selektywną zbiórkę odpadów u źródła. Przedsiębiorcy odpowiedzieli pozytywnie - niektórzy nawet prosili KPV o pomoc w zarządzaniu ich strumieniami odpadów i zorganizowanie zbiórki selektywnej na miejscu.

KPV zauważył znaczące zmniejszenie ilości papieru, tektury i tworzyw sztucznych w strumieniu odpadów resztkowych. Następnie KPV podjął pracę z firmami poza obszarem gminy, które objęte były normą ISO wymagającą selektywnego zbierania odpadów.

Biznes zareagował pozytywnie

KPV podjął również wysiłki, aby zmienić postrzeganie odpadów jako coś brudnego, śmierdzącego i nieprzydatnego. Pomalowano pojazdy na biało z motywami kwiatów, czyszczono regularnie kosze i utworzono atrakcyjne wejście do Centrum zbiórki odpadów KPV z trawnikami i kwietnikami przypominającymi park. Pobliskie składowisko zostało zrekultywowane.

W rzeczywistości okolica została na tyle pomyślnie odnowiona, że ekipa telewizyjna która robiła film opowiadający o centrum zbiórki, zgubiła się, spodziewając się brudnego, zaśmieconego miejsca. Zamiast tego znaleźli jedynie przyjemny park i staw z kaczkami! Postrzeganie odpadów przez ekipę filmową zmieniło się na lepsze tego dnia.

Firma gospodarująca odpadami pracowała także wykorzystując bardziej tradycyjne sposoby dotarcia do opinii publicznej, w celu prezentacji odpadów jako zasobu. Na pojazdach firmowych zamieszczone są krótkie komunikaty promocyjne zachęcające obywateli do sortowania odpadów, KPV wydaje czasopismo o zagadnieniach odpadów, jak również prowadzi wykłady i kampanie tematyczne. Informacja o zbiórce odpadów jest nadawana w radiu, wysłana przez pocztę z rachunkami za zbiórkę odpadów, publikowana w lokalnej prasie i na tablicach reklamowych.

Komunikacja jest dostosowana do poszczególnych grup demograficznych i ich szczególnych cech.

Kampanie uświadamiające w gminie Vrhnika skutecznie zachęciły mieszkańców do przemyślenia i rozmów o kwestiach dotyczących odpadów oraz o wynikach osiągniętych w gminie. Pozytywna atmosfera, jaką ta świadomość stworzyła, doprowadziła gminę do dobrych wyników i ma rzeczywisty efekt mnożnikowy poza regionem, jako że mieszkańcy dzielą się swoimi pozytywnymi doświadczeniami z przyjaciółmi i kolegami z innych obszarów.

Zapobieganie powstawaniu odpadów!

Gminia Vrhnika rozpoczęła wdrażanie niektórych działań zapobiegających powstawaniu odpadów. W 2014 KPV uruchomił centrum powtórnego użycia o nazwie DEPO w swoim centrum zbiórki odpadów, żeby podnieść wartość odpadów do towarów pożądaných i odzyskać przedmioty, które w innym przypadku byłyby wysyłane na składowiska. Obiekty są naprawiane, modernizowane lub rozbierane na użyteczne części do wykorzystania w czymś innym, a następnie sprzedawane po przystępnych cenach. Centrum było ogromnym sukcesem i w niedalekiej przyszłości planuje przenieść się do centrum miasta.

We współpracy z Ekologami bez Granic, żłobek w mieście Vrhnika rozpoczął pilotażowy projekt wprowadzania dla swoich małych klientów pieluch wielokrotnego użytku, aby unikać wysyłania jednorazowych pieluszek na składowisko.

Przyszłość Vrhnika

W styczniu 2014 roku organizacja pozarządowa Ekolodzy bez Granic z Lubljany stała się członkiem Zero Waste Europe (ZWE). W lutym 2014 roku Słoweński pionier selektywnej zbiórki Gmina Vrhnika ogłosiła zamiar stania się pierwszą gminą Zero Waste w Słowenii. Do roku 2021 Vrhnika planuje zredukować poziom wytwarzanych odpadów do 300 kg na mieszkańca, zaledwie 70 kg odpadów resztkowych na mieszkańca oraz 82% odpadów selektywnie zbieranych, dośigając w ten sposób pierwsze Europejskie miasto, które zadeklarowało osiągnięcie celu Zero Waste Capannori (Włochy). Biorąc pod uwagę szybki postęp i silne przywództwo, które zostało do tej pory pokazane, nie ma powodu, aby sądzić, że nie osiągną tego celu.

Napisała: **AimeeVan Vliet**
Tłumaczenie: **Maria Weber**,
Polski Klub Ekologiczny

Źródła

KPV - Komunalno Podjetje Vrhnika, Annual Reports, Zero Waste Plan until 2020 - <http://www.kpv.si/>
Društvo Ekologi brez meja / Ecologistas sin Fronteras - www.ebm.si
Zero Waste Slovenia - <http://ebm.si/zw/>

Więcej informacji:

www.zerowasteurope.eu
www.facebook.com/ZeroWasteEurope

Kontakt:

info@zerowasteurope.eu
Twitter @zerowasteurope